

رێبکھراوی قوتاییانی کوردستان - kso

پروژەیی "دوستانە موحه مەهد" ... بەھاوکاری خێرخوازان

له تلېگرام له گه لمبه

[کتیبی ناینی پاریزراوی
HD [pdf

موحه ممهەد رێبازی ژيان

موحه ممهەد
صلى الله عليه وسلم

رێبازی ژيان

رێکخراوی قوتایانی کوردستان KSO

پروژهی "دۆستانی موحه ممهەد (صلى الله عليه وسلم)"، به هاوکاریی خێرخوازان

ژماره‌ی سهاردن: ژماره (٦٢٣) ی سالی ٢٠٠٨ ی وه‌زاره‌تی روښنیری پندراوه

2

کورتیه ک له زیانی سهره ورو پیښه و امان موحه ممد (ﷺ)

ناوی ته وای: موحه ممد (ﷺ)، کورې عه بدوللا کورې
عه بدولموته لیبی کورې هاشمی قورپه یشیه له بنه مالې هاشم، به
چه ندین پشت ده چیته وه سهر گه وره مان ئیبراهیم پیغه مبر (سه لامی
خواي لیبت)، هاشم یه کیکه له باپیرانی موحه ممد (ﷺ) که هر له
دیر زه مانه وه زیوانی که عبه ی پیروزی به ده ست بووه.

دایکی: دایکی پیغه مبر مان (ﷺ) نامینه ی کچی وه هبه ی کورې
عه بدولمه نافی کورې زه هره ی کورې قوسه ی کورې کیلابه، له گه ل
باوکیدا له کیلابدا یه کده گرته وه.

پوڅی له دایکبوونی: پیغه مبر مان (ﷺ) پوڅی دوشه ممه له (۹) یان
(۱۲) ی په بیعی یه که می سالی که به سالی فیل ناسراوه، به رامبر به
(۵۷۱/۴/۲۲) ی زایینی له شیوی به نی هاشم له مه که ی پیروزی له
دایکبووه. پیش له دایکبوونی باوکی کوچی دوايی ده کات و باپیری
ناوی لیده نیت (موحه ممد).

گه وره بوونی و ته مه نی هه رزه کاری

موحه ممد (ﷺ) به مندالی درا به دایه نیک به ناوی (حه لیمه ی کچی
زوئه یب) له نه وه ی به نی سه عد بو نه وه ی له ژینگه ی پاکی لادی
گه وره بیټ. موحه ممد (ﷺ) هیشتا مندا ل ده بیټ و له ته مه نی شه ش
سالیدا تاقه نومیده که ی واته خاتو و نامینه ی دایکی کوچی دوايی
ده کات، پاشان عه بدولموته لیبی باپیری ئه رکی به خپوکردنی ئه م
مندالې ده که ویته ئه ستو که جیهان چاوه پریه تی، له ته مه نی هه شت
سالیدا عه بدولموته لیبی باپیری شې کوچی دوايی ده کات و

سه رپه رشتي كړدنې ته م منداله بې نازه ده كه وېته ده ست ته بوتاليبي مامې و بۆ ماوه ی چل سال وهك منداله كانی خوی سه رپه رشتی ده كات. خوشه ويستماني هېشتا ته مهنی پانزه سال ده بېت پاش شه پری (فوججار) به شداري كړد له په يمانيكدا كه به په يمانی (فضول) ناسراوه و له نيوان خياله كانی قورپه يش بۆ پاراستنی ناسايش و ته منيه تی شاری مه ككه به ستر. له ته مهنی بيست بۆ بيست و پينج سالیدا ده بېته بازركان لای خاتوو خه ديجه، ده ستيپاكي و ليژانی موحه ممه د (ﷺ) به ته واوه تی خاتوو خه ديجه سه رسام ده كات و سه رنجی پاده كي شيت بۆيه له ريگه ی نه فيسه (كه ده سته خوشكي خه ديجه بوو) داوای ته وه ی ليده كات كه ماره ی بكات، به مجوره موحه ممه د (ﷺ) له ته مهنی ۲۵ سالیدا خه ديجه ی به ره وشت و داوین پاك كه بيوه ژنيكي ته مهن (۴۰) سال بوو ماره ده كات، بۆ ماوه ی ۲۵ سال له گهل خاتوو خه ديجه دا ژيانی هاوسه رييان گوزه راند وهك نمونه ترینی خيزانه به خته وه ره كانی جيهان.

دهر كه وتنی چرای ژيان و هاتنه خواره وهی وه چی

كاتيك ته مهنی موحه ممه د (ﷺ) له (۴۰) سالی نزيك ده بېته وه بۆ ماوه يه ك له ته شكه وتی (حیراء) دا خه ريكي په رستش و عيبادت ده بېت، تا ته وه بوو له ته مهنی چل سالیدا، خوای گه وره له ريگه ی جو بره ئيله وه (فريشته ی وه چی) قورئانی بۆ ده نيړيته خواره وه و ده رگای پووناكي به پووی تاريخاييه كانی ژياندا ده كرېته وه.

یه که مین وشه، یه که مین نوازی رزگار بوون

فریشته ی نیردراو له لایه ن خوای که وره وه (جویره نیل) به موحه ممه دی
نه خوینده وار ده لای بخوینه، نه ویش ده لای من خوینده وار نیم، بخوینه،
من خوینده وار نیم:

بسم الله الرحمن الرحيم: (اَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ).... به مجوره نه م
وشه پیروزه (اَقْرَأْ) ده بیته یه که مین نوازی رزگار بوونی مرقفه کان له
ده ست جه هل و نه زانی و تاریکاییه کان، ده بیته سهره تای دابه زینی
نیگای خوایی و نیشانه کانی پیغه مبه رایه تی تیدا دهره وشینه وه، پاش
که پرانه وهی له نه شکوه و دابه زینی نیگا (وه حی) بو موحه ممه د (ﷺ) و
بوونی به پیغه مبه ر، خه دیجه و عه لی و زهیدو نه بوبه کر (خوایان لی پرازی
بیته) باوه ر به په یامه که ی دینن و دهنه سهره تاکانی نه و کاروانه ی که
تا پوژدی دواپی به رده وامه، له و کاته شه وه که وته بانگه وازکردنی خه لک و
له ناوبردنی زولم و سته م و بانگکردنی خه لکی بو ریگای هیدایه ت و پشت
کردنه ریگاکانی بته رستی و ناره زووپه رستی و مرقفه رستی.
له سهره تای بانگه وازه وه قوپه یشییه کان به ته واره تی که وتنه
پیلانگی پراو و نازاوه نانه وه و ریگه گرتن له موحه ممه د (ﷺ) و هاوه لانی
تا کار که شته نه وهی نه نجومه نیک پیکبه یینن بو نه وهی نه یه لن له
مه و سیمی جه جدا نه و خه لکانه ی له دهره وهی مه که وه ده هاتن بو
به جیه یینانی جه ج گوی له موحه ممه د (ﷺ) بگرن. بویه پیغه مبه ر
(ﷺ) له سالی پینجه می پیغه مبه رایه تیدا فه رمانیکرد به کوچی
یه که می هاوه لان که پیکه اتبوون له ۱۲ پایاو و ۴ نافرته به سه روکایه تی
عوسمانی کوپی عه فان (پره زای خوای له سهر) بو ولاتی جه به شه، بو
خوپزگارکردن له و چه وساندنه وه یه ی مسولمانان که له لایه ن
قوپه یشییه کانه وه توشی بوو بوون.

پېيغەمبەر ئارانى تارىكى و ستەم و چەوساندەنە

موشرىكە كانى مەككە بەردەوام لە ھەولە ئەو دەپون موخەمەد (ﷺ) پاشكە زىكەنەو لە پەيامەكەى، بۆيەش چوونە لای ئەبوتالىبى مامى و گلەيان لە پېغەمبەر (ﷺ) كرد، ئەويش بە پېغەمبەرى خواى راگەيانەد كە قورەيش داواى وازەيتان دەكەن لە بانگەوازەكەى، پېغەمبەرىش (ﷺ) لەو لەمدا ھەرموى "بە خوا ئەگەر خۆر لە دەستى راستم و مانگ لە دەستى چەپم دابنەن بۆ ئەو دەست لە بانگەواز ھەلگرم ھەركىز كارى وا ناكەم تا سەرگەوتن بە دەست دىنم يان لەو پېناو دەگيانم ئەبەخشم".

لە سالى شەشەمى پېغەمبەر ايتىدا نەبەردترين و بەھيزترين پياوانى مەككە مسولمان بوون كە ئەوانيش (ھەمزەى كوپى عەبدولموتەليب و عومەرى كوپى خەتتاب) پەزاي خويان لىبەت، بوون. ئەم ھەوالەش دەنگۆيەكى گەورەى لە ناو كافراندا دايەو ھەو سەرشۆپو زەليلى كردن و پۆشاكى بلندى و پاىەبەرزى و ئاسودەى بە مسولمانان بەخشى.

ئابلوقەيەكى توند بۆ سەر پېغەمبەر (ﷺ) و يارانى

لە پېناو فشارخستەن سەر پېغەمبەر (ﷺ) و يارانى و ترساندى خزمەكانى بۆ ئەو دەى پشتيوانى پېغەمبەر (ﷺ) نەكەن و بتوانن لە ناوى بەرن، ھەموو قورەيش لە شيوى (ئەلموحسەب) دا كۆبوونەو بۆ ئەو دەى پەيماننامەىك مۆركەن كە تيايدا ھەموو پەيوەنديەكى كۆمەلايەتى و ئابورى و ھەمەلايەنە لەگەل بەنى ھاشم و بەنى عەبدولموتەليبدا بېچرەنن كە پشتيوانى پېغەمبەر (ﷺ) بوون. ئەم ئابلوقەيەش ماو دەى سى سالى خاياندو سەرچەم مسولمانەكان و

نه وانه ی پشټیوانی لی ده کردن له شیوی نه بو تالیبدا چهرمه سهری و نارچه تییه کی زوریان چه شت ته نانه ت کار گه شته نه وهی گه لای دار له بری خواردن بخون، تا خوی گه وره ده روی لی کردنه وهو به بی نه وهی له ماوهی نه و سی ساله دا که مترین ته نازل له بیرو باوه په که یان بکه ن کوتایی به ئابلوقه که هات و پیغه مبه ر (ﷺ) پوژبه پوژ و پرای نه وهی بته رستانی قورپه یش شیوانی دژایه تی و پووه پووه وونه و هیان توندتر ده کرد سورتر ده بوو له سر گه یاندنی په یام و بانگه وازه که ی.

سالی دلته نگی موحه مههده (ﷺ)

له سالی ده یه می پیغه مبه رایه تیدا، تاقه هیوای پیغه مبه ر (ﷺ) که هه میشه به رگری لی ده کردو له موشریکه کانی قورپه یش ده یپاراست، واته نه بو تالیبی مامی کوچی دوا ییکرد. هه ر نه و ساله و پاش کوچی دوا یی نه بوتالیب، خه دیجه ی خیزانی نه وهی که له یه که مین چرکه کانی بانگه وازه که یه وه وه کو کو له که یه ک و ابو بو ی، پشټی ده گرت و هانیده داو له پوژانی خه م و په ژاره دا دل نه وایی ده کردو ئومیدی پی ده به خشییه وه، کوچی دوا یی کرد. بویه نه مساله بو پیغه مبه ر (ﷺ) بووه سالی دلته نگی.

بانگه واز په ره ده سه نیټ و گه شه ده کات

بانگه واز پوژبه پوژ په ره ی ده سه ندو ده نگی ده دایه وه ته نانه ت له دهره وهی مه که ش هه واداری پیغه مبه ر (ﷺ) په یدابوون، تا له سالی ۱۲ ی پیغه مبه رایه تیدا وه فدی شاری یه سرب (مه دینه) له گه ل مسولماناندا به سه روکایه تی پیغه مبه ر (ﷺ) په یمانی عه قه به ی

کۆچ بەرهو مەدینەو

پاش نه وهی کهس نه مایه وه له مسولمانان کۆچ بکات و هه موویان به ره و مه نزلگا نوییه که یان ملی غه ربیایه تییان گرته بهر به ره و هه وار که نوییه که یان، پیغه مبه رمان (ﷺ) له گه له نه بوبه کر له شه وی ۲۷ صه فهری سالی ۱۴ ی پیغه مبه رایه تی له مال ده رچوون و کۆچیان کرد بۆ مه دینه و خوای گه وره به ویستی خوئی له شه پری دوژمنه کانی پاراستیی. دواى مانه وه یان بۆ ماوه ی چهند پوژیک له پینگادا و له نه شکه وتی (سه ور)، هه مو و هه وه کانی قوره یش له گه ران به دواياندا بیئا کام بوون و له ۸ ی په بیعی به که می سالی ۱۴ ی پیغه مبه رایه تیدا گه یشته شاری مه دینه.

دروستکردنی مزگهوت په که مین کاری پیغه مبه رمانه (ﷺ)

له گهل گه شتنی به مه دینه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) په که م کارنیک کردی دروستکردنی مزگهوتی (قوبا) بوو. پیغه مبه ری خوشه ویست وهک مروفتیکی خاکی و ناسایی و وهک هر تاکینکی نه م کومه لگه نوییه به شداریکرد له دروستکردنی مزگهوت که داو به دهستی پیروزی خوی دیواره کانی له گهل هاوه له کانیدا هه لچنی.

دوخیکی نوی، زیانیکی نوی

پیغه مبه ری خوشه ویستمان (ﷺ) به گه شتنی بو مه دینه ی بنکه ی بانگه وازو دهوله ته پر له داده که ی له نیوان مسولمانه کان و جوله که کاندا دهستوریکی نوی و له و دهستوره دا مافی هر که سو لایه ن و تائیفه یه ک له زیان و نازادی پاریزراو بوو.

پزگارکردنی مه که ی زیادی باب و باییری

له سالی هه شته می کوچیدا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) سوپایه کی ناماده کردو به ره و مه که به پیکهوت به مه بهستی پزگارکردنی، له گهل گه شتنی به مه که ش ته شریفی برده که عبه ی پیروزو ته وافی کردو (۳۶۰) بتی ناو که عبه ی شکاندو فهرمووی " (وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا) (الإسراء : ۸۱) ، پاشان فهرمانیکرد بیلال بانگبدات و نویژی فه تحي نه جامدا. له پوژی دووه می فه تحیشدا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) وتاریکی به پیزی پیشکه شی مسولمانان کردو بو ماوه ی ۱۹ پوژ له مه که دا مایه وه و فهرمانی تازه کردنه وه ی پایه کانی که عبه ی پیروزیداو نه و کاره شی به نه بو سه عیدی خوزاعی سپارد.

كۆچى دوايى پىغەمبەرى خوشەويست (۱۳۰)

پاش ۲۲ سال تىكوشان و فيداكارى، پاش ماندووبوون و شەونخونى بەردەوام، پاش ئەو ھەموو زەحمەتەي لە پىناو گەياندى بەرنامەكەي خوادا كىشاي، چىشتەنگايەكى گەرمى پۆزى دوشەمەي ۱۲ ي رەبىعى يەكەمى سالى ۱۱ ي كۆچى لە تەمەنى ۶۲ سالىدا، پىغەمبەرى خوا (ﷺ) نەخۆش كەوت و ماوەي نەخۆشپەكەي ۱۴ پۆزى خاياندو لە مالەكەي خاتوو عائىشە گيانى پاكي بەرەو فیردەوس گەراپەو، ھەوالى كۆچى دوايى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) ھاوەلانى بە تەواوەتى خەمبار كرد، فاتمە گریاو وتى "بابە گيان وەلامى پەرەردگارت داپەو كە بانگى كردى، بابە گيان فیردەوسى جەننەت جىگاتە، بابە گيان پرسەو سەرەخۆشى بۆلای جوبرەئیل ئەبەين"، ئەبەبەكرى سدیق بە سواری ئەسپەكەي ھات و خیرا چوویە ژورەكەي عائىشەو پەردەي لەسەر تەرمەكەي پىغەمبەرى خوا (ﷺ) لاداو ماچى كردو دەستى كرده گریان، بەدەم گریانەو ھەرمووی: "دايك و باوكم بە قوربانت بن، ھەرگیز نابى كە دووجار بمرى، تەنیا جارێكەو ئەوا پۆشتى"، ئىنجا ھاتە دەرەو ھەمىنى عومەرى كوپی خەتتاب (پەزای خۆي لەسەر) بە تورپەییەو قسە دەكات وتى "دانیشە!"، دانەنیشت و پاشان پووی كرده خەلكەو ھەرمووی: "ھەر كەسێك لە ئێو ھەمەمەدى (ﷺ) دەپەرست و موھەممەد مرد، ھەر كەسێكیش خۆي موھەممەدى (ﷺ) پەرستوو ئەوا خۆي پەرەردگار زیندوو ھەركیز نامریت". پاش شۆردن و كفنكردن، ھەر لە مالەكەي عائىشەدا قەبرىان ھەلكەندو تەرمەكەي پىغەمبەرى خوا (ﷺ) يان بە خاك سپارد. ھەزاران سلاو درود لەسەر پۆحى پاكت ئەي ئەو كەسەي ھەموو ژيانى خۆت تەرخانكردو ھەموو تەمەنت بە چەرمەسەرى و ناپەھەتى و شەونخونى بەسەر برد بۆ ئاسودەيى مەرۆڤو گەلانى دونیاو ھەموويانت لە تارىكايەكان پزگار كردو چرای بەختەو ھەريت بۆ ھەلكردن.

گوئزاری فہرست مضمون

پیشہ ورانہ تعلیم و تربیت

لاویتی له چیدا به سهر ده بهی؟

عه بدوللای کورپی مه سعود (خوای لی رازی بیت) ده گیریتته وه که پیغه مبهری نازیز (ﷺ) ده فهرمویت: "مروڤ له پوڅی دوايیدا له بهردهم خوای که ورده را ده وه سستی و ناجولی تا پرسپاری له باره ی پینچ شته وه لی نه کریت: ته مه نی، له چیا به سهری برد؟. لاویتی، له چیدا پیری کرد؟. ماله که ی، له کوئی به ده سستی هیئاو له چیدا خه رچی کرد؟. له و زانسته ی که هه بیوو، چ کرده وه یه کی پی کرد؟"

پښتای زانسته، پښتای به هه شته

ئه بو هورهیره (ره حمه تی خوای له سهر) ده گیریتته وه که پیغه مبهری خوشه ویست (ﷺ) فهرمویه تی "هه رکه س پښتایه ک بگریته بهر بؤ فیروونی زانسته، خوای که وره پئی چوونه به هه شتی بؤ ئاسان دهکات".

فریشته کان دوعا بؤ زانسته خوازان دهکهن

- ئه بو دهر داء (ره حمه تی خوای له سهر) ده گیریتته وه که پیغه مبهری خوشه ویست (ﷺ) فهرمویه تی "کاتی فریشته کان که سیك ده بینن به دوا ی زانسته و زانیاریدا ده پوات بآلی بؤ راده خه ن له بهر پیخوشبوون و رازی بوون له سهر ئه و کاره، ئه وانه ی له ئاسمانه کان و زه میندان و ته نانه ت ماسیه کانی دهریاش داوای لیخوشبوونی بؤ ده که ن لای خوای که وره، پښتو قه درو پایه ی زانا به سهر خودا په رستی کدا وه ک پله و قه دری مانگ وایه به سهر ئه ستی ره کانی دیکه دا، زانایان میراتگرانی پیغه مبه ران، میراتی پیغمبه ران نه دینار بووه نه دره م و نه زیرو زیو، به لکو زانسته بووه، به راستی ئه و که سه ی ئه م میراته ی بهر بکه ویت ئه وه پشکو به شتی زور که وره ی پی گه شتووه و که وره ترین به خته وه ریی بهر که وتوه".

زانست و يادى خوا پەلەيەكى باندیان هەيە لای خواى گەورە

ئەبو مورەيرە (پەزای خواى لەسەر) دەگىرپتەو، پىغەمبەرى
خۆشەويست (ﷺ) فەرمويەتى "دونيە نەفرەت لى كراو و ئەو
لەودايە نەفرين لىكراو، تەنھا دووشت نەبىت، يەك: يادو زىكرى خوا
ئەوھى دەبىتە ھۆى پەزامەندى خواى گەورە، دووھميش زاناو
فیرخواز".

گەرەن بە دواى زانستدا لەسەر كى پىويستە؟

ئەنەس (پەزای خواى لەسەر) دەگىرپتەو، پىغەمبەرى ئازيز (ﷺ)
فەرمويەتى: "چوون و گەرەن بە دواى زانست و ھەرگرتنى زانستدا
پىويستە لەسەر ھەموو مسولمانىك".

**سەرورەمان سەلام لە منالان دەكات و
سۆزو خۆشەويستيان پيشاندەدات**

ئەنەسى كۆپى مالىك (پەحمەتى خواى لەسەر) كە بەلای مندا لاند
تيدەپەرى سەلامى لى دەکردن و دەيفەرموو "جاريكيان لە خزمەت
پىغەمبەرى ئازيزدا (ﷺ) بووم، بەلای كۆمەلە مندا لىكدا تىپەرى
سەلامى لى كردن"

كىيە سۆزو بەزەيى تيا نىيە؟!

عائىشەى داىكى برپواداران (پەزای خواى لەسەر) دەفەرموئەت: "
بابايەكى دەشتەكى ھاتە خزمەت پىغەمبەرى ئازيز (ﷺ) ەرزى كرد:
(ئىوھ منالەكانتان ماچ دەكەن؟ ئىمە ھەرگيز مندا لى ماچ ناكەين).
پىغەمبەرى ئازيز (ﷺ) فەرموى: من دەسەلەتم چىيە كاتى خواى
گەورە سۆزو بەزەيى لە دلى ئىوھ دەرمىناوھ".

ئاكارى بەرز بىر واتە ۋاۋىيە چاكتىرىن كەس ئەۋەيە لەگەل خىزانە كەي چاكە

ئەبو مۇرەيرە (رەزاي خۋاي لەسەر) دەگىرپتەۋە پەيغەمبەرى
خۆشەۋىست (ﷺ) فەرمۇيەتى: "ئەو بىرۋادارانە بىرۋايان كامىل ۋ
تەۋاترە كە خۋو ئاكارىيان جوان ۋ بەرزترە، مەرۋەھا چاكتىرىن ۋ
باشترىنىشتان ئەۋانە تانن كە باش بن لەگەل خىزان ۋ ھاۋسەرى
خۇياندا".

دۇنيا ۋ بايەخى لاي پەيغەمبەرى خۆشەۋىست (ﷺ)

ئەبو سەئىدى خۇدرى (رەخمەتى خۋاي لەسەر) دەگىرپتەۋە،
پەيغەمبەرى خۆشەۋىست (ﷺ) فەرمۇيەتى: "بەپاستى دۇنيا ۋ مالى
دۇنيا مېۋە سەۋزى دىگىر ۋ شىرىن ۋ خۆشە، خۋاي گەرە ئىۋەي
كردۋە بە جىگە دار تىيدا تا بزائى كارو كردارتان چۈنە؟".

كەس شانازى بەسەر كەسدا نەكات

عەيازى كۆپى حىار (رەخمەتى خۋاي لەسەر) دەگىرپتەۋە،
پەيغەمبەرى خۆشەۋىست (ﷺ) فەرمۇيەتى: "خۋاي گەرە نىگاي
(ۋەخى) بۆ كردۋوم كە خاكى بن ۋ خۇتان بەكەم بگرن، بە جۆرىك كە
كەس شانازى بەسەر كەسەۋە نەكات ۋ كەس تۆرۈ نامەقى لەكەس
نەكات".

دادۋەران شۆينىيان لەسەر مەشخەلى نۇرە

عەبدوللەي كۆپى عەمر (رەخمەتى خۋاي لەسەر) دەگىرپتەۋە،
پەيغەمبەرى خۆشەۋىست (ﷺ) فەرمۇيەتى: "دادگەران ۋ دادپەرۋەران لە
پۇژى پەسلاندا (پۇژى دۋايى) لە خزمەت پەرۋەردگاردا شۆينىيان لەسەر

نُیوه له ئاده من، ئاده میس له خاک

ئەبو ھورەيرە (رەحمەتى خۆى لەسەر) دەگىرپتەو، پىغەمبەرى
خۆشەويست (ﷺ) ھەرمويەتى: "خۆى گەورە شانازى بەكەس و كارو
خۆ بە گەورە زانين و خۆ بە زياتر لە خەلك زانينى لى لا داون، مروڤ يا
بروادارىكى لەخوا ترسە (كە دەبيت خاكى و بى فيز بيت)، يا
تاوانكارىكى سنوور بەزىنە (كە سەرشۆپى ديوانى خوايە) و زەليلى
قيامەتە. ئىو لە ئادەمن، ئادەمىش لە خاك".

کامیان گرنگترہ:

پووکەش یان ناوەرۆک و کردەوه؟

ٺه ٻو هوره يره (ره حمه تي خواي له سه ر) ده گير پته وه، پيغه مبه ري
خوشه ويست (ﷺ) فهمويه تي "خواي گه وره ته ماشاي شكل و
شي وه و پووكه شي دهره وه تان ناكات، به لكو ته ماشاي نيازي دل و
دهره وون و كرده وه تان ده كات".

لېيوردن سەربەرزىيە

ئەبو ھەرەيرە (رەزاي خۇاي لەسەر) دەفەرمۇي: پېغەمبەرى خۇا (ﷺ) فەرمۇي: "بەخشىن ھېچ كاتىك سەرمایە كەم ناكاتەو، ھەر بەندەيەك لېيوردنىك بنوئىت خۇاي گەورە زىاتر سەربەرزى دەكات، ھەرودە ھەر كەسكىش لەبەر خۇا ملكەچى بنوئىت خۇاي گەورە پلەو پایەى بەرز دەكاتەو".

رەوشتى ئىسلام شەرم و شكۆيە

زەيد كۆرى پوكانە ئەفەرمۇي: پېغەمبەر (ﷺ) فەرمۇيەتى "بۇ ھەموو ئاينىك رەوشتىك ھەيە، رەوشتى ئىسلام شەرم و شكۆيە".

گەنجانىك لە ژىر سىبەرى عەرشى خۇادان

- ئەبو ھەرەيرە (رەحمەتى خۇاي لەسەر) دەگىرپتەو كە پېغەمبەرى خۇشەويست (ﷺ) فەرمۇيەتى "خەوت گروپ ھەن خۇاي گەورە لە پۇژى دوايىدا دەيانخاتە ژىر سىبەرى عەرشى خۇيەو لە كاتىكدا ھېچ سىبەرىك نىيە تەنھا سىبەرى ئەو نەبىت: پېشەواو سەركردەيەكى دادپەرور، لاويك لە خۇاپەرستىدا قال بويىت و پىگەشتىت، پياويك دلى ھۆگرى مزگەوت بىت، دوو كەس لەبەر خۇا يەكدييان خۇش بویت، لەسەر ئەو خۇشەويستىيە كۆ بىنەو لەسەر ئەويش جودا بىنەو، پياويك ئافرەتىكى خانەدانى شۇخ و جوان بانگى بكات بۆ ئىشى خراپە، بەلام ئەم بلى من لە خۇا دەرسم و لەبەر خۇاي گەورە لىنى گەپى وازى لى بىنى، پياويك خىرىك بەدەستى راستى بكات دەستى چەپى پى نەزانى ھىندە بە پەنھان و دور لە چاوى خەلكى بىكات، پياويك بە تەنھايى يادى خۇا بكات و چاوەكانى پىر بن لە ئەسرین لە ترسى خۇاي گەورەدا".

عەبدوللای کوری عەباس (پەحمەتی خوای لەسەر) دەگیرێتەوه،
 پیغه مەری خوا (ﷺ) فەرمویەتی: "سود لە پێنج شت وەرگرە پێش
 پێنج شتی تر: سود لە ژیاوت وەرگرە بەر لە مردنت، سود لە
 لەشساغی و تەندروستیت وەرگرە بەر لە نەخۆشیت، سود لە کاتە
 بەتالە کانت وەرگرە بەر لە سەرقالیت، سود لە تەمەنی گەنجایەتیت
 وەرگرە بەر لە پیریت، سود لە دەوڵەمەندیت وەرگرە بەر لە هەژاریت".

له سهر ښاروکارۍ کړدنی خه لکۍ چوويه بهه شته وه

نه بو هوره يره (په زای خوای له سهر) دهغه رمويټ: پټغه مېر (پټغه) هغه رمويه تې: "پياوړېك به لای چله دارنكدا تپه پي كه ناوه پاستي رينگاكي گرتېوو. وتي (سویند به خوا ده بېت نه و چله داره لا بېه م. هه تا نازاري خه لکۍ نه دات)، به وه خرايه به هه شته وه."

خوتان له پيسكړدنی رينگاگان پيارينزن

نه بو هوره يره (په زای خوای له سهر) دولۍ: پټغه مېرۍ خوا (پټغه) هغه رمويه تې: "خوتان پيارينزن له و دوو نه فرهت كره، وتیان: نه و دوو نه فرهت كره چين نه ی پټغه مېرۍ خوا (پټغه)؟. هغه رموي: نه و دی له سهر رينگای خه لکۍ و سيټه ره كاندا پيسي دهكات". واته: پيسكړدنی سهر رينگاگان و بن دارو دره ختو سيټه ره كان له ئيسلامدا نه هي ليكراوه و به هوپه وه خه لکۍ نه فرهت له بکه ره كانيان دهكهن.

دره ختيك بروينه، واته چاكه يه ك بکه

جابري كورۍ عه بدوللا (په زای خوای له سهر) دهغه رمويټ: پټغه مېر (پټغه) هغه رمويه تې: "هر مسولمانۍ دره ختيك بروينۍ. نه و نه و دی لني ده خورۍ بوی ده بېت به خير، نه و ده شي لني بدزيت هر بوی ده بېت به خير. نه و ده شي په له وده رو بالنده لني بخوات هر بوی ده بېت به خير. هر كه سينكيش لني ببات هر بوی ده بېت به خير".

هاورپي چاك وهك هاورپيه تي عه تر فروش وایه

نه بو موسای نه شعري، په زای خوای له سهر ده گيرته وه. پټغه مېرۍ خوا (پټغه) هغه رمويه تې: "نمونه ی هاورپي چاك و هاورپي خراب وه كو هه لگري ميسكو كوره ی ناسنگر وایه، هه لگري ميسك يا به شت ده دات يان لني ده كړيت يان بونيكۍ خوش ديت به سهرتا، كوره ی ناسنگر يا جله كانت ده سوتينيت يا بونيكۍ ناخوش ديت به سهرتا".

دوره دوم (دوره ای هوای آلوده) در صورت پیغمبهری خوا
 در صورت دوره دوم "هر بهنده که کم و کوری به ندهیه کی تر
 دایموشی له دوسداد، هوای گهره له قیامتدا کم و کوریه کانی
 داده یوشی".

يارمه‌تی هه‌زاران بده
چونكه وه‌ك به‌رۆژووبوونی هه‌میشه‌یی وایه

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوي لەسەر) دەفەر مويّت، پيغەمبەري خوا
(ﷺ) فرمويەتی: "ئەو کەسەي يارمەتي بۆ ھەژار دەدات وەك
ئەو کەسەيە کە جيهاد دەکات لە پيئاوي خوادا، وەك ئەو کەسە وایە
بەردەوام خەريکی شەونويژ بێت و بيزار نەبێت لێ، ھەر وەك ئەو کەسە
وایە بەردەوام بە پۆژوو بێت و نەيشکينێت".

سەردانى خزم و دۆست، ھۆكاری زيادبوونی رزق و رۆزيه

ئەنەسى كۆرى مالىك (پەزىلىتى خەلىپە) دەپ قەلموۋىت، بىستومە لە
پىغەمبەر (ﷺ) دەپ قەلموۋ: "ھەر كەسى پىيى خۇشبىي پۇقۇ پۇقۇ
زىياد بىكەت تەمەنى دىرۇت بىت و شۇيىنە وارى چاكي بىمىنىتە وە، ئەو ە با
سەردانى خەزم و دۇستانى بىكەت".

پیغمبر (ﷺ) بۆرە حمەت و میھرەبانی نیردراوہ

نه بو هورهیره (په زای خوای له سه) ده لئی، به پیغه مبهه (ﷺ) وترا:
 نه ی پیغه مبهه ری خوا دوعا له موشریکه کان بکه، پیغه مبهه (ﷺ)
 فرموی: "من به نه فرینکار نه نیژدراوم، به لکو به په حمه تو
 میهره بانی نیژدراوم".

خۆشەويىستىنى كارەكان لاي خىۋاي كەۋرە

عەبدوللاي كورپى مەسعود (خىۋاي لى بازى بىت) دەفەرمۇيت، پەرسىيەم لى خۆشەويىستىم پەيغەمبەرى ئازىز (ﷺ) كەرد: چ ئىش و كارىك لاي خىۋاي كەۋرە خۆشەويىستە؟ فەرمۇي: "نويژ لى كاتى خۇيدا، عەرزىم كەرد: چىتر؟ فەرمۇي: چاكە كەردن لى كەل دايك و باوكدا، عەرزىم كەرد: چىتر؟ فەرمۇي: تىكۆشان لى پىناۋى خىۋاي كەۋرەدا".

چاكە لى كەل دايك و باوكدا دەبىت چۆن بىت؟

- مالىكى كورپى پەببىعەي ساعىدى (رەزاي خىۋايان لىبىت) دەگىرپتەۋە، لى خىزمەتى پەيغەمبەرى ئازىزدا (ﷺ) دانىشتىبىن، پىاۋىك لى بەنى سەلەمە ھاتە خىزمەتى و عەرزى كەرد: ئايا چ چاكەيەك ماۋە كە بىكەم لى كەل دايك و باوكم دىۋاي مردىيان؟ پەيغەمبەرى ئازىز (ﷺ) فەرمۇي: سەلاۋات دان لى سەريان، داۋاي لىخۇشبوۋن كەردن بۇيان لاي خىۋاي كەۋرە، بە جىھىننەنى ۋەسىيەت و ئامۇزگارىيان، بە جىھىننەنى سىلەي پەحمىك كە لى پىي ئەۋانەۋەيە، ھەروەھا پىزگرتىنى ھاۋەلو ھاۋرىكانيان".

- ئەبو ھورەيرە (رەحمەتى خىۋاي لى سە) دەگىرپتەۋە، پەيغەمبەرى خۆشەويىست (ﷺ) فەرمۇيەتى: "مروۋ پەلەي لى بەھشتدا بەرز دەبىتەۋە دەلىت ئەمەم چۆن دەستكەوت؟ دەۋىرتىت بەھۋى دىۋاي خىرو داۋاي لى خوشبوۋنى مىدالەكەتەۋەيە بۇ تۇ".

گفتوگۈيەكى سەير!

ئەنەس (رەحمەتى خىۋاي لى سە) دەگىرپتەۋە لى خىزمەتى پەيغەمبەرى ئازىزدا (ﷺ) بوۋىن پىكەنى، فەرمۇي: دەزانن بە چى پىدەكەنم؟

عەرمان كړد: خواو پينغه مېره كې (ﷺ) زاناترن، فهرموي: به گفنوگوو ناخاوتني به نده يه ك له گه ل په روه ردگاريدا. به نده كه ده لیت: په روه ردگارا نايا تو منت له سته مكردن نه پاراستووه و نه هیت لی نه كړدوم له سته مكردن؟ خواي گه وره ش ده فهرموي، به لی. عه رزی ده كات: دهی من نه مړو ته نها شاهيندم له خوم ده ویت بو شايه تيدان له سهر. فهرموي: خواي گه وره ده فهرموي: نه مړو ته نها خوت به سه بو شايه تی دان دږی خوت، فهرموي پاشان مؤر به سهر ده ميدا ده نريت، به نه ندامه كاني لاشه ی ده گوتريت: به گو بيز و قسان بكن، نه ندامه كانيش باسی كرده وه كاني ده كهن. پاشان فهرموي: ئيتروازی لی ده هيتريت بو نه وهی قسه بكات له گه ل نه ندامه كاني لاشه يدا. نه و كه سه به نه ندامه كاني لاشه ی ده لیت: دوو پوويی و تيا چوون بو ئيوه، من به رگريم له ئيوه ده كړد."

ژيرو به ريزو هوشياره كان كامانه؟

ئيبنو عومەر (ره حمه تی خواي له سهر) ده گيړپته وه، له خزمه تی پينغه مېره ی نازيزدا (ﷺ) بووين پياوړكي نه نساری هاتو سللوی له پينغه مېره ی نازيز (ﷺ) كړدو عه رزی كړد: كام بروادار به ريزترينه؟ پينغه مېره ی نازيز (ﷺ) فهرموي: "نه وهيان ئاكارى جوان بيت. پاشان عه رزی كړد: نه ی كاميان ژيرو هوشياره؟ فهرموي: نه وهيان زياتر بېرو يادی مردن ده كاتو نه وهيان چاكتر و باشتره خوی بو دواي مردن ناماده ده كات، نا نه وانه ژيرو هوشياره كانن."

په نا له چي بگړين به خوا؟

زهيدی كوپي سابت (ره حمه تی خواي له سهر) ده گيړپته وه له خزمه ت پينغه مېره ی خوشه ويست (ﷺ) دا بووين، سواری ولاخه كې بووبوو، به ناو باخی كا برياه كې به نی نه جاردا ده پوشتين ولاخه كې

هه‌لوێسته‌یه‌کی کرد که خه‌ریک بوو پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (ﷺ) بخاته‌ خواره‌وه‌، سه‌یرمان کرد شه‌ش یا پینج یا چوار گۆری تیدا بوون، پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (ﷺ) فه‌رموی: "کێ ئه‌وانه‌ ده‌ناسیت؟ پیاویک عه‌ززی کرد: من، پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (ﷺ) فه‌رموی: ئه‌وانه‌ که‌ی مردوون؟ عه‌ززی کرد: له‌سه‌رده‌می کافری و شیرکدا، پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (ﷺ) فه‌رموی: ئه‌م ئوممه‌ته‌ له‌ گۆردا تاقی ده‌کرینه‌وه‌ و پرسیاریان لێ ده‌کریت، گه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌ نه‌بوایه‌ ده‌ترسام مردوو نه‌خه‌نه‌ گۆرپه‌وه‌ له‌خوای که‌ورده‌م ده‌خواست ئه‌وه‌ی من ده‌یبیستم ئیوه‌ش بیبیستن، پاشان پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (ﷺ) پوی تی کردین و فه‌رموی: په‌نا بگرن به‌ خوا له‌ ئاگری دۆزه‌خ، وتمان: په‌نا ده‌گرن به‌ خوا له‌ ئاگری دۆزه‌خ. پاشان فه‌رموی: په‌نا بگرن به‌ خوا له‌ سزای گۆر، وتمان: په‌نا ده‌گرن به‌ خوا له‌ سزای گۆر. پاشان فه‌رموی: په‌نا بگرن به‌ خوا له‌ ئاژاوه‌ ئه‌وه‌ی دیاره‌و به‌رچاوه‌و ئه‌وه‌ی نادیارو په‌نه‌انه‌، وتمان: په‌نا ده‌گرن به‌ خوا له‌ ئاژاوه‌ ئه‌وه‌ی دیاره‌و به‌رچاوه‌و ئه‌وه‌ی نادیارو په‌نه‌انه‌، پاشان فه‌رموی: په‌نا بگرن به‌ خوا له‌ ئاشوب و فیتنه‌ی ده‌جال، وتمان: په‌نا ده‌گرن به‌ خوا له‌ ئاشوب و فیتنه‌ی ده‌جال".

فه‌رمان کردن به‌ چاکه‌

ئه‌بو سه‌لمان مالیکی کۆری حووه‌یریس (په‌حمه‌تی خوای له‌سه‌ر) ده‌گیرێته‌وه‌، هاتینه‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (ﷺ) کۆمه‌له‌ لاویکی هاو ته‌مه‌ن بووین، بیست شه‌و له‌ خزمه‌تیدا مایه‌وه‌، به‌پاستی له‌ پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (ﷺ) میهره‌بانتر و نه‌رم و نیاوترم نه‌بینیوه‌، وای گومان برد که‌ ئیمه‌ بیتاقه‌تی خزم و که‌س و کارمان بووین، پرسیااری له‌ باره‌ی ئه‌و که‌سانه‌مان کرد که‌ له‌وێ به‌جیمان، ئیمه‌ش باسمان بۆی کرد، فه‌رموی: بگه‌رینه‌وه‌ بۆ لای که‌س و کارتان

لەوێ بۆیە ئەوە، فێریان بکەن و فەرمانیان پێ بکەن کە فلان نوێژ لە فلان کاتدا ئەنجام بدەن و لەو کاتەدا ئەوەندە پکات نوێژ بخوێنن، کاتی کاتی نوێژات بە یەکێکتان بانگ بدات و گەرەکی شتان پیش نوێژیتان بۆ پکات".

خوای گەوره کام بەندانی خوش دەوێت؟

سەعدی کۆپی ئەبی وەقاس (پەحمەتی خوای لەسەر) دەگێڕێتەو، بێستم پێغەمبەری ئازیز (ﷺ) فەرموێت "خوای گەوره بەندە لەخوا ترسی دەوڵەمەندی دەروونی و دل تیری شاراوێ خوش دەوێت".

پێزی هاوسەرە کانتان بگرن، چونکە پێغەمبەرمان وایکردووە ئەسوەدی کۆپی یەزید دەگێڕێتەو: لە عایشەی دایکی برۆدارانم پرسی (پەحمەتی خویان لەسەر)، "کاتی پێغەمبەری خوشەوێست (ﷺ) لە مالهەو دەبوو بە چیهەو سەرقال دەبوو؟ فەرموی: خەریکی خزمەتی خێزانەکی دەبوو، کە نوێژ بوایە دەچو بەلای نوێژەکیەو".

پێگای بەهەشت کامەیه؟

جابری کۆپی عەبدوللە (پەحمەتی خوای لەسەر) دەگێڕێتەو، پیاویک پرسیاری لە پێغەمبەر (ﷺ) کرد: ئاگادارم کە، ئەگەر نوێژە فەرزەکان بکەم و مانگی پەمەزان بە پۆژوو بم و حەلال بە حەلال بزانم و حەرام بە حەرام بزانم، لەو زیاتر هیچ نەکەم دەچمە بەهەشت؟ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی: "بەلێ".

مافی پێگاکان بدەن

ئەبی سەعیدی خودری (پەزای خوای لەسەر) دەگێڕێتەو، پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی: "نەکەن لەسەر پێگاکاندا دابنیشن، وتیان: ئەی

پیغه مبهري خوا (ﷺ) چاره مان نيه و شويني دانishtنمانه و وتويزي
تيدا ده كه ين، پیغه مبهري (ﷺ) فرموي: نه گهر هر ده تانه وي دانیشن
نه و مافي ريگا كه بدن، وتيان: مافي ريگا چيه؟، فرموي: چاو
دابخه و خه لکي نازار مه دن و وه لامي سه لامي خه لکي بدنه وه
فرمان بکن به چاکه و ريگري بکن له خراپه".

دهوله مهندي چون دهبيت؟

نه بو هوره يره (پره زاي خوي له سر) ده گيرپته وه، پیغه مبهري
خوا (ﷺ) فرمويه تي: "دهوله مهندي به شتي زور نيه، به لکو
دهوله مهندي نه و هيه که دل و دهر و نت دهوله مهندي بيت".

بچوره ناو باخ و ميوه هاتي به ههشت

نه و بان (پره زاي خوي له سر) ده گيرپته وه، پیغه مبهري خوا (ﷺ)
فرمويه تي: "مسولمان نه گهر سه رداني براي کي مسولماني کرد نه و له
ناو باخ و ميوه هاتي به ههشتا دهبيت تا ده گه رپته وه".

گرنگي و بايه خي دوا پوژو که مي بايه خي دنيا

— جابر (پره حمه تي خوي له سر) ده گيرپته وه، پیغه مبهري
خوشه ويست (ﷺ) جاري کيان به نيو بازاړي مه دينه دا تيپه ري،
مسولمانانيش به ملاو نه ولاي شانيدا ده پوشتن، دايان به لاي که لاي
گيسکي که پيله ي مرداره وه بوودا، پیغه مبهري خوشه ويست (ﷺ)
دانه وييه وه گوئي گيسکه که ي گرت و فرموي: "کامتان به
دره ميک (پاره يه کي که م) نه م که لاکه ي ده ویت؟ عه رزيان کرد: قوربان
به به لاشيش بمانده ني نامان ده وي، جا چي لي بکه ين؟"، پیغه مبهري
خوشه ويست (ﷺ) جاري کي تر فرموي "بييتان خوشه نا نه مه مي
يه کي له نيوه بيت؟، عه رزيان کرد: قوربان به زيند و وييش عه يبداره،

نەخۋازەلا مردارېش بۆتەۋە. پىڭەمبەرى خۇشەۋىست (ﷺ) فەرمۇي:
سۆيىد بەخۋا دۇنيا لاي خۋاي گەۋرە سووك و بى نىرخترە ھەتا ئەم
گىسكە لاي ئىۋە."

- ئەنەس (رەھمەتى خۋاي لەسەر) دەگىزىتەۋە، پىڭەمبەرى ئازىز
(ﷺ) فەرمۇيەتى " لە پۇژى قىامەتدا كى لە دۇنيادا زۆر خۇشى
بوۋەۋ لە خۇشى دۇنيادا ژياۋە (ۋاتە: دۆزەخىيەك) دەيھىننۋ لە ئاگرى
ھەلدەكىش، ۋەك چۆن جلىك لە ئاۋيا لەپرەنگ ھەلدەكىش، پىي
دەگوتىت: ئەي ئادەمىزاد بە ھەموو تەمەنت خۇشيت دىۋە؟ ئەۋىش
دەلىت: نە بەخۋا ئەي پەرۋەردگار! خۇشىم ھەرگىس نەبىنيۋە،
لەبەھەشتىيانىش كاميان لە دۇنيادا لەۋپەرى تەنگانەۋ ناخۇشىدا
ژياۋەۋ بە چەرمەسەرى نانېكى دەست كەۋتەۋە، (ۋاتە: بەھەشتىيەك)
دەيھىننۋ لە بەھەشتى ھەلدەكىش ۋەك چۆن جلىك لە ئاۋيا لەپرەنگ
ھەلدەكىش، پىي دەۋتريت: ئەي ئادەمىزاد بە ھەموو تەمەنت
ناخۇشيت دىۋە؟ ئەۋىش دەلىت: نە بەخۋا ئەي پەرۋەردگار! نە
ناخۇشىم بىنيۋەۋ نە چەرمەسەرى."

عیشقى موحەممەدى

رازىك له خزمەت رەسولى ئەكرەمدا

نوسىنى: د. سەباح بەرزنجى

"ئەي پېغمبەرى شىرىن كردهو
كەعبەت له ژەنگى بت پاك كردهو"

ئەمە بەشىكە لەو شىعرە جوان و بەرزانەى زانای گەورەى كورد شىخ
موحەممەدى خالّ لە مەدح و پەسەندكردنى رەسولى ئەكرەمدا
هۆنىوئەتەو، ئەو شاكارە ئەدەبىيەى لە جىهانى عىشقى
موحەممەدیدا بەرەمەتوون زۆرن. تا دونیا دونىيە قەصيدەى
بەحرى نوورى مەحوى و چامە بەرزەكەى نالى و سۆزو ئەوینەكەى
خاكىي و بىخودو مەلا موحەممەدى چرۆستانى وەسقىقەى عىشقو
عەلاقەى ئەم ئوممەتەن بە خەتمى نبووتەو، ئەمە لە زمان و ئەدەبى
كوردیدا، لە ئەدەبىياتى گەلانى ئىسلامى تىرىشدا موحىبەتى ئەم
خۆشەويستە ئازىزە بابەتو خولگەيەكى سەرەكى و ھەمىشەى بوو و
ھەيە، بەتايبەتى ئەدەبى فارسى لە سەدەى دووھى كۆچىيەو تا
ئەگاتە ئەمرو لە باسو ستايش و خۆشەويستى پېغمبەرى
خۆشەويستماندا گەشتووتە لوتكەو بە چەندىن شىو و شىواى
رەوان و پاراو لە مەنزل و ھەوارى تەيبەى مەدىنە و بەقىيە غەرقەدى
ياران ھەوارىان خستوو، يەك لەو شاعىرو بىرمەندە گەورانەى بە
چاوى دلّو بە پەروازى گيان بالّە فرکىي مەزارى رەوزەى كردوو و
مەستبوو بەبای نەجدو حىجاز، موحەممەد ئىقبالى لاھورى شاعىرو
فەيلەسووف و عارفى پاكستان بوو، كە بە شىعرو بىرە ناوازەكانى
توانى زەنگى و رىابوونەو بۆ گەلانى خۆرەلات لىبداو بە بىردۆزەو
گۆشەنىگاكانى بانگەشەى بۆ نوڤوونەو و رابوونى مسولمانان كردو لە

ھەمانكاتدا بە غەزەل ۈمەنزومە غىرفانىيەكانى ھەولئىكى نۆزىدا بۆ
ناشتىنى نەمامى موحىببەتى پىغەمبەر(ﷺ) ۈ ياران ۈ ئالووبەيتى لە دلى
نومەتدا. بۆيە بەجىيە تەرجمەى يەكىك لە مەسنەۋىيەكانى لە
كتىبى (رموز بىخود) ى بىكەينە دىارى بۆ خوئىندەۋارانى كوردو
ھۆكرانى عىشق ۈ ئوئىنى نبووت، بە ناۋنىشانى (عرض حال مصنف
بىحضور رحمة للعالمين)

ئەمەش دەقى پەرچفەكەى موحەممەد ئىقبالە بە دەستكارىيەكى كەمەۋە:

"دەر كەۋتنى تۆ ژيانى بوژاندىۋە، خەۋنى دىرىنى مرقۇشەكانى
لىكدايەۋە، زەۋى بە ھاتنت شانازى كردو ئاسمان بە تەماشاي مەقامت
نازى كرد، بوۋنەۋەر بە تۆ بالاي كردو ھەژارى بۆت بوۋ بە سەرمايە،
تاكوۋ مەشخەلى ژيانى ھەلگىرساندو كۆيلەكانى فىرى گەۋرەيى ۈ
سەرۋەرىي كرد، لەم سەراخانەى ئاوۋ گلەدا تا تۆ نەھاتبوۋى
مرقۇشەكان شەرمەندەبوۋن، كە تۆش ھاتى ئاگر بەربوۋىيە دلى خاك ۈ
پوخسارى جوانى مرقۇشايەتى دەر كەۋت، زەۋى ئەۋەندە شادو خورپەم
بوۋ بە مەقدەمت، كە تەپ ۈ تۆزەكەى نازى بەسەر خۆرو مانگدا
دەكرد، بۆيە تەماشاي ھەر ئەبوۋبەكرو عومەرىكت دەكرد لەبەر چاۋىدا
لە باۋك ۈ دايكى خۆشەۋىستەر دەبوۋى. من بە عىشق ۈ ئوئىنى تۆ
ئاگر م تىبەربوۋە ۈ لە تاۋى تۆ گىيانم سوۋتاۋە. با بنالېنم ۈ ەكوۋ
شمشال، چونكە بەۋ نالەيە مالە ۈ ىرانەكەم پوۋناك دەبىتەۋە.
خۆشەۋىستەم بەم ھەموو سۆز ۈ ئوئىنىۋە ناتوانم خەمەكانم بشارمەۋە،
ئايا دەكرى مەى لە بادەدا بشاردرىتەۋە؟"

يەكەمىن خەمى من ئەۋەيە كە مسولمان لە پازى تۆ بىگانە بوۋە،
بەيتولھەرامى دلى ئەۋ جارىكى تر بوۋەتەۋە بە بتخانە، لە باخەلىدا

جەندىن سىتى ۋە كولاتا ۋە غوززا ۋە مەنات ۋە موبەلى ھەلگرتوۋە ۋە
يېشە ۋە كانما ۋە ازىيان لە پېشە ۋە ايه تى ھىناۋە ۋە سەريان بە خەيالى خاۋ
قالگرتوۋە، مسولمانان لە مەرگ ۋە ئەجەل ترساۋن ۋە سىنەيان دلى تىندا
بە ماۋە، ۋەك لاشەيەكى مردوۋ پىۋىستيان بە پزىشك ۋە بە سەروكى
پزىشكانە. ئەم ئوممەتە مردوۋيەكە ۋە دەبىت باسى ناۋى حەيات ۋە پازىك
لە پازەكانى قورئانى بۆ بگەم، چىروكى يارانى نەجدى بۆ بگىرمەۋە،
بۆن ۋە بەرامەيەك لە ۋە بۆستان ۋە گولستانە بىلاۋ بگەمەۋە، بۆ نەۋەي
مەحفەل بە مەشخەلى نەۋا پۆشن بگەمەۋە ۋە خەلكى فېرى پازو پەمزى
ژيان بگەم.

له م سه رده مه دا ته فسوونی فهره ننگ پښکای دهربازبوونی لیگرتوویز و به هه راو به زمی خوئی مه ستو مه دهوؤشی کردوویز.

خۆشه‌ويستم: تۆ بووه‌يسيريت خه‌لاتكردو به‌ريه‌تي سه‌لمات به‌ من به‌خشي، بۆيه داوات لێده‌گه‌م كه به‌ مني خه‌تا نه‌نديش و كا‌لای خۆ نه‌ناس چيژي پاستيم پي‌عه‌تا به‌رموو، هه‌رچه‌نده دلم ئاوي‌نه‌ي بي‌جه‌وه‌ره‌و جگه له‌ قورئان له‌ناو وته‌كاندا شاردراو ته‌وه‌.

بووناکي تۆ به ره به يانی هه موو پۆژگارو سه رده ميکه و چاوی تۆش
زاخاوده ري هه موو دڵ و سينه يه که، جا که واییت په رده ی نامووسی
بیری من له ت و په ت بکه و ئەم پێبازه له دپکی بوونی من پاک
بکه ره وه !، به رگو پۆشاکي ژيان له به ر مندا ته نگ بکه و ئەم ئوممه ته
له خراپه ی من بپاریزه، دڵ په رێشان و به ر واته ئاوه دانم مه که،
به هره مه ند له هه وری نیسانم مه که.

خوشەويستم: لە چاگەى تۆ ناکەسان دەبن بە کەس، بۆيە تەنها
دوعايەكى تۆ ببيتە بايى قسەکانم بۆ من بەسە.

له خزمه تی په روږدگاری کردگارا ته نه اثم داوايه م بؤ بکه، که عیشقی من هاونا میزی کرده وه بیت. تو که ده وله تی گیانی غه مبارت

بەھەرە يەك لەزانستى دىنىشەم پى بىخەشە، لەكرداردا
پايەدارترم بکە، من ئاوى نىسانم و بىگۆرە بە گەوھەر!
كە پىم نايە جىھانەو، ئارەزوويەكى ترم لە دىدا بۆ دروستبوو، دىلم
لە سىنەمدا ئاسوودە بوو و لەگەل گزنگى بەياندا بوو تە مەحرەم،
لەو ساتەو بە باوكم ناوى تۆى فيرکردووم ئاگرى ئەم ئارەزووم
هەلگىرساندووە، من دەمەوئە پۆزگار بە عىشقى تۆ دىرینترم بکا
لە مامەلەى ژياندا بەو عىشقه بىدۆرپىنت، چونكە سەرەنجام ئەم
ئارەزووم تازەتر دەبىتەو ئەم بادە كۆنە گرانتر دەبىت، ئەم
خۆزگەيە بۆ ژىر خاكى من دەبىتە گەوھەر و لەشەوى تارىكدا بۆم
دەبىتە چرا.

خۆشەويستم، من ماوەيەك لەگەل جوانان و گولالە پوواندا ژياووم و
دىلم بە پەرچەم لوولەكان داو، لەگەل مانگ پوخساران بادەگوسارىم
کردووە لەسەر چرای عەيش و نۆش داوینم تەكاندووە، بە
بروسكەكان تەپ و تۆزى خەرمانم بەرباد بوو و پىگران كالاى دىلميان
بە تالان بردووە، لەگەل ئەو شەدا هيشتا نەيانتوانيوە ئەم شەرابى
عىشقى تۆيە لە شووشەى گيانم بپژىنن و ئەم زىرە پاكە لە ناو كۆشم
بپژىنن.

عەقل و ھۆشى ئازەر پىشەى من زەننارى بەست و نەقشى خۆى لە
ولاتى گيانى مندا كىشا، سالانىك گىفتاى داوى گومان بووم و
گومانىكى وا لىم جودا نەدەبوويەو. ئەم عەقل و ھۆشە پىتيك لە
يەقىنى نەخويندبوو، لە گومان ئاواى حىكمەتدا گىرى خواردبوو، لە
تارىكيەكدا دەژيام كە لە ھەتاوى حەق بىگانە بوو، لە ئىوارەيەكدا
بەسەرم دەبرد كە بە تىشكى شەفەق ئاشنا نەبوو، بەلام خۆزگەى
دىدارى تۆ لە دىلدا ئارامى گرتبوو وەكوو گەوھەر لە صەدەفدا

داپۇشراپو، تا سەرەنجام لە پەيمانەى چاۋەكانمەۋە تىكايە
خوارەۋە لە ناخمدە چ ئاۋازىكى ئەفراند!

خۆشەۋىستم: گيانى من جگە لە يادى تۆ ھىچ مەۋقەىكى تىرى تىدا نىيە،
ئەگەر فەرمانم پىدەيت ئەۋا باسى ئەۋ يادەى تۆ دەكەم، من چونكە
لە ژياندا ھىچ سەرمايەيەكى كىردەۋەم نىيە، بۆيە شايانى ئەم عىشقو
ئارەزۋەش نىم، تەننەت شەرم دەكەم لە دەرختىن و باسكردنى،
بەلام لوتف و مېھرەبانى تۆيە جورئەتى باسكردنىم پىدەدات.

بەزەيى تۆ ھەموو جىھان دەلاۋىتت، بۆيە ئارەزۋەمە لە حىجاز بىرم.
من مەسولمانىكم لە غەيرى تۆ بىگانەم، تا بەكەى من زەننار بېۋىشم
لە بتخانەم؟

ھەيفە پۇرژگارى من تەۋاۋ بىيىت و پەيكەرى من لە كەنارى تۆدا دەرەنگ
ۋەربىگىرىت!، بەلام ئەگەر پارچەكانى من لە دەرگاگەى تۆدا
كۆبىكرىنەۋە، ئاى چەند خۆش دەبىت سەيىنى من.
چەندە خۆشە شارىك تۆى تىا ژىاى و چەند پىرۋزە خاكىك تىا ئارام
بوۋى؟

(مەسكەنى يارەۋ شارى شائى منە) لاي عاشق ئەمە (حب الوطن) .
خۆشەۋىستم: بە ئەستىۋەى بەختى من چاۋىكى بىدار بىەخشە، بە
منىش مەرقەدىك لە ساي دىۋارى خۆتدا، تاۋەكوۋ دلى بى تاۋى من
ئارام و بوۋنى ۋەك جىۋەى من جىگىر بىى.

بە پۇرژگار دەللىم: ئارام بە ۋىنجا تەماشائى منى مەسولمان بىكە.
تۆكە سەرەتائى منت بىنىۋە، پراۋەستەۋ سەيرى ئەنجامىشم بىكە.

له باره ی موخه ممه ده وه (پښتانه)، نه وان چی ده لږ؟

ماهاټما گاندي (Mahatma Gandhi)، جالاګوانی نواری مافی نه وه کان و دزی نوښو نړی (هندي):
 "ویستم سیفت و خه سلته ته کانی نه و مړوڅه بزانه که به بی ناکوکی
 بوو ته خاوه نی دلی ملیونه ها مړوڅ، بویه به ته واودتی که شتمه نه و
 بپروایه ی که شمشیر نیسلامی نه که یاندوودته نه م پایه به رزه، به لکو
 ساده یی و وردبینی و راستګویی له به لږ و دلسوزی و نازایه تی
 موخه ممه دو بپروای ته واوی به په روډر دګارو به رنامه که ی نیسلامی
 که یانده نه م بلندییه ی نیسته ی."

لیف ټولستوی، نه دیی به ناولانګی پوسی:

"په یام و به رنامه که ی موخه ممه د ه موو جیهان ده ګرځته وه، چونکه
 یه کانګیره له ګه ل له ګه ل ژیری و دانایی، نه و دنده به سه بو موخه ممه د
 شانازی پڼوه بکات که نه ته وده یه کی ژیر ددسته و چنګ به خوینی له
 ژیر دیوډر مه ی دابو نه ریتی دزینو ناشیرین پزګار کرد، له به رده م نه م
 نه ته وده دا پڼګای پیشکه وتزو سه به رزی والا کرد."

به رناده شو، نه دیی به ناولانګی به رتانی:

"پیاوانی ناینی سه ده کانی ناو ده راست به هوی نه زانی و دمارګیر بیانه وه
 وینه یه کی تاریکیان به موخه ممه د دابوو، به دوژمنی مه سیحیه تیان
 ده ناساند، به لام من له م پیاوډم کولیو ده وه، زور پنی سه رسام بووم،
 بوم ددرکه وت که دوژمنی مه سیحیه ت نه بوو، به لکو ده بیت به
 پزګار که تی که تی مړوڅایه تی ناو بنریت، پیم وایه نه ګر کاروباری
 جیهانی نه مړی پی بسپیری چارده ی ه موو ګرځته کان ده کات به
 جوړنک ناشتی و ناسایش و ناسوددی بو مړوڅه کان ده ګڼر ځته وه."

بوسورث سمیث (Bosworth Smith)،

"موحه مەد لە یەك كاتدا سەركرده یەكی سیاسی و پیشه وایه کی ئاینی بوو، فیزو له خۆبایبوونی پیاوانی ئاینی پتۆه دیار نه بوو، ههروهك له شكرو سوپای قهیسهره كانی نه بوو، ههروهه ههیزی نيزامی و پاسه وانی تایبه تی و كۆشك و ته لارو داهاتی نه پراوه ی نه بوو".

ئان بیزیت (Annie Besant):

"ئایا ده ته ویت پیم بلیی: پیاویك له هه پهرتی لایه تیدایه و ته مەنی بیست و چوار سالی نه بریوه و ئینجا بیوه ژنیکی زۆر له خۆی گه وره تر ده خوازیت و له گه لی ده بیّت بۆ ماوه ی بیست و شهش سال تا ته مەنی ده گاته په نجا سال كه تیایدا شه هوهت و ئاره زووی جنسی لاواز ده بیّت، ئایا ده کریّت بگوتریت خیزانه كانی تری بۆ مه به سستی جنسی هیناوه؟ به و جوړه نابیت بریار له سه ر كه سه كان بدریت... ئه گه ر سه یری ئه و ئافره تانه بکهین كه خواستونییه تی ده بینین هه ر یه كێك له مانه هۆكاربوون بۆ به ستنی هاوپه یمانه تییه ك كه له به رژه وه ندی شوینكه وتووانی ته واوبوو یان ئه و ئافره تانه ی كه خواستونییه تی زۆر پتۆیستییان به پاراستن و په ناگه یه ك بووه".

لامارتین (Lamartine)، ئه دیی فره نسی

"کی ده توانیت یه كێك له ناوداره كانی میژوو له بلیمه تیدا له گه ل موحه مەد به راورد بکات؟... به لی ئه مه یه موحه مەد: فه یله سوف، وتاریبژ، یاسادانه رو شه پکه ر، دامه زینهری بیر یه كتا په رستی، به هه موو پتۆدانگیك ده مه ویت بپرسم: كه س هه یه له موحه مەد گه وره تر؟"

راما ڪريشنا ڀاڙو (Ramakrishna Rao)، ٺهڊي ڊياري هيندي:

" ٺهڙو ٽا موڇه ممد پيڻه مبهڙه، موڇه ممد جهنگاوهره، پياوي
ڪه سابهت و بازاره، سياسته تمه داره، وتاربيڙه، چاڪه ڪاره، په ناگهي بي
باوڪانه، پاريزهري بهنده ڪانه، ٺاڙاڊڪهري ٺافره تانه، دادوهڙه، هه مو
ٺه م سيفه ته به رزانه له هه مو بواڙيڪي ڙياندا ده يڪه نه شايهني ٺهوي
بيٽه پالوان."

ٿوماس ڪارلايل (Th. Carlyle)، بيرمهندي ڊياري ٽينگليزي:

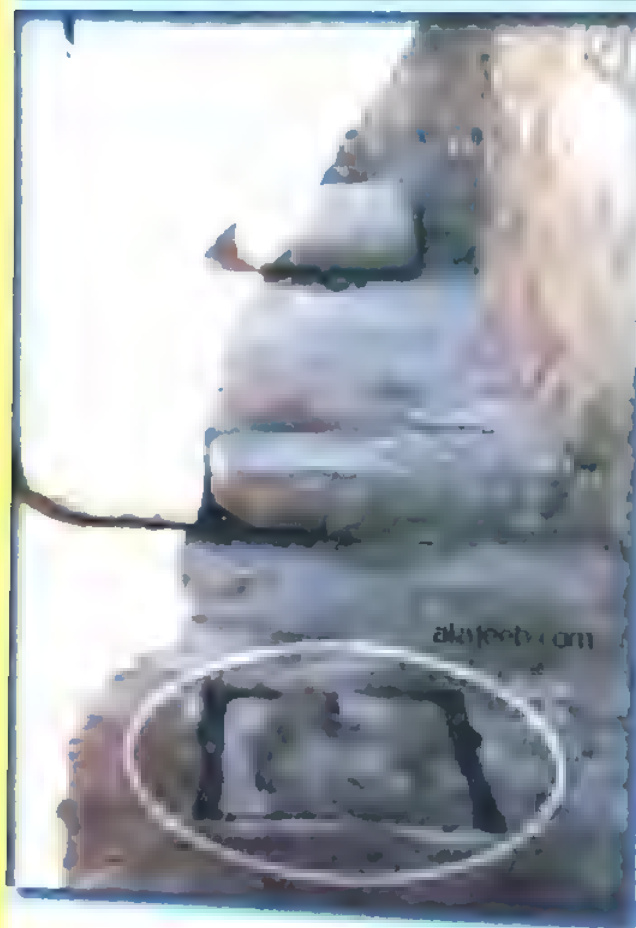
" به ڙوري پوري موڇه ممد به خنده يه ڪي راست و له دلوه سه چاوه
گرتوو پووناڪ بوو، زيرهڪ و هوشمه نند بوو، دلاوه رو جواميڙ بوو، به
سروشست به رز بوو، هيچ قوتا بخانه يه ڪ پيئي نه گهيانند، له ڙيندا
ڪاره ڪاني به ته نها له م قولايي بيا بانه دا به جيئيناوه... من موڇه ممد
خوشده ويٽ چونڪه دور بووه له خو سه لماندن و خو نواندن، ڪاري
ٺه مڙي نه ده خسته به ياني."

واشنگٽون ٽيرفنج:

" هه لسوڪه وتي موڇه ممد له دواي ٺاڙاڊڪهڙي مه ڪڪه به لگن ڪه ٺه
په يامبه ريڪي نيڙدراو بووه نه وه ڪو سه رڪهڙي ڪي سه رڪه وتوو له
جهنگ، چونڪه به خشنده يي و هاوسوڙي خوي بڙ هاوشاريه ڪاني
ده رخست ٺه گهڙي به هيڙ بوو، به لام سه رڪه وتنه ڪي تاجدار ڪرد به
به خشنده يي و ليٽورده يي....، له دواي خوي نه ديناريڪ نه درهه ميڪ
يان ڪڙيله يه ڪي به جيئنه هيشت، خودا له دنيا دا ڪليلي گه نجينه ڪاني
دنيا و دواڙوڙي خسته به رده ستي، ٺه و گه نجينه ي دواڙوڙي هه لٽڙاڙد."

دو سوندي
سعدمندر (۱۳۹۷)
سایدا نسواری له
وه فده کای ده کرد

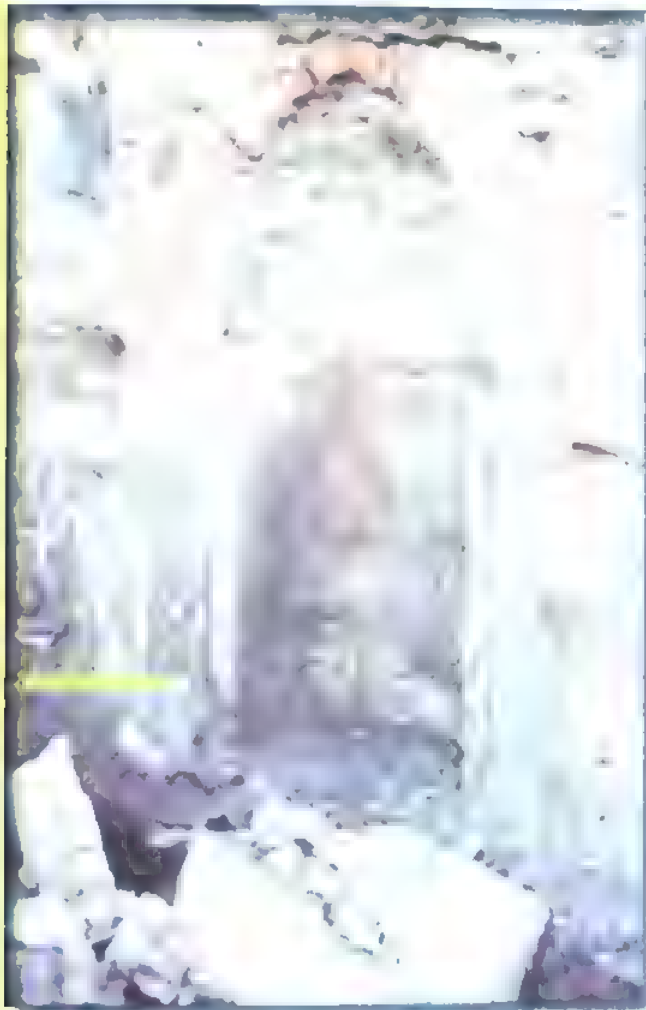
شوینی له دایکبونی فایمهی کچی
پیغمبهری خوشه ویست (۱۳۹۷)

پیلاویکی پیغمبهری
خوشه ویست (۱۳۹۷)

نەوچەورە بەردىسەي
بىنەمبەرى
خۇسەۋىست ()
دەستىۋىزى تىا
دەشۋورد

نەۋسۈنبەي بىنەمبەرى خۇسەۋىست ()
نەۋىزگەي بىنەمبەرى خۇسەۋىست ()
() ۋىيەتنام دىيارى

دهرکاي چونه ژوره وهی ژوره کهی پتغمه سر (پتغمه)

سوبي بهريابوني جهنگي بهدري گه وره

نهو خانوهی پیغمبر (ﷺ) ۲۹ سال تیایدا ژیا

alajeeb.com

خانوه کهی خدیجی خیرانی پیغمبر (ﷺ)

سوپاسنامە

وێرایی بردنی کړنوشی سوپاس و ستایش بۆ خوای گەوره که له سه‌رکه‌وتنی ئەم پڕۆژه پیرۆزه‌دا یارمه‌تیداین و کردنییه‌ هۆکارێک بۆ خزمه‌تی زیاتری قوتابیان و گه‌نجه‌کانی میلله‌ته‌که‌مان به‌ چاکترین دیاری و ته‌ی شیرین که‌ هی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست و سه‌روه‌رمانن (ﷺ)، زۆر سوپاسی خۆمان ئاراسته‌ی هه‌موو ئەو به‌پێزانە ده‌که‌ین که‌ هاوکارمان بوون به‌ پێگای جۆراو جۆر که‌ له‌ پاستیدا ژماره‌یان هه‌نده‌ زۆره‌ ئێمه‌ ده‌رفه‌تی ناوه‌تانیانمان نابیت و خوای گەوره‌ خۆی ئاگاداری هاوکاری و یارمه‌تییه‌کانیان به‌ تابه‌تتر ئەوانه‌ی پاسته‌وخۆ ده‌ستیایان له‌ په‌یداکردنی تیچوون و خه‌رجی ئەم پڕۆژه‌یه‌دا هه‌بوو ئەوانه‌شی به‌ گرته‌وه‌ی پاروی ده‌می خۆیان هاوکار بوون، هه‌روه‌ها هه‌موو ئەوانه‌شی دوعای خێریان بۆ کردین و هانیانداین بۆ سه‌رخستنی پڕۆژه‌که‌. دوو باره‌ سوپاس بۆ ئێوه‌.

سه‌رچاوه‌کان:

بۆ نووسین و ئاماده‌کردنی ئەم کتێبه‌ سود له‌م سه‌رچاوانه‌ وه‌رگیراوه‌:
(صحیح البخاری، صحیح المسلم، سیره‌ ابن هه‌شام، الرحيق المختوم، زاد المعاد، رحمة للعالمين، مختصر سيرة الرسول، فقه السيرة للامام الغزالي، كولاوی سه‌رمۆر، ته‌نها موچه‌مه‌د، الشبکه‌ الاسلاميه‌، مفكرة الاسلام، اسلام اونلاين، شبكه‌ السنه‌، شبكه‌ العجيب)

محمد ﷺ ... منهج الحياة

مشروع "محبى محمد ﷺ" ... "بلعم من فاعلى خير

منظمة طلبة كوردستان

يهى ولايباع

به ديارى دمه خشریت و نافر و شریت

